

การบริหารจัดการและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

MANAGEMENT AND DEVELOPMENT OF CULTURAL AND TRADITIONAL TOURISM IN AYUTTHAYA PROVINCE

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกรโ)

Phraudomsitthinayok (Kamphon Khunangkaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

E-mail: udomsittinayok.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป สภาพปัญหาในการบริหารจัดการ ศึกษาตัวชี้วัดและนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโบราณสถานที่สวยงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ทั่วโลก เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางด้านศาสนา และเป็นเมืองแห่งสันติสุข แต่กลับพบว่าวัดส่วนใหญ่เน้นการท่องเที่ยวไหว้พระเพียงรูปแบบเดียว ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 2. ตัวชี้วัดในการบริหารจัดการและการพัฒนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 8 องค์ประกอบ 19 ตัวชี้วัด มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น 3) รูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว มีการจัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เป็นต้น (2) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีการสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจและรู้สึกภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนของตนเอง เป็นต้นและ (3) รูปแบบด้านการบริหารจัดการ มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์ เป็นการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การพัฒนา; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี

Abstract

Objectives of this research article were to study the general condition and problem condition, indicators and propose a model of management and development of cultural and traditional tourism in Ayutthaya Province. Methodology was the qualitative research, collecting data by in-depth-interviewing 18 key informants. Findings were as follows: 1. Ayutthaya Province have many beautiful ancient places attracting tourists from all over the world, multi-cultural society, religious diversity and peaceful city. Most monasteries emphasized only temple tourism without knowledge dissemination to tourists. 2. Indicators of management of cultural and traditional tourism in Ayutthaya Province consisted of 8 components with 9 indicators, such as tourist attraction management committee appointment, etc. 3. Models of management and development of cultural and traditional tourism of Ayutthaya Province consisted of 3 models: 1) A model of tourist attraction efficiency development with appropriate tourist attractions, 2) A model of tourist welcome that was the motivation of local people to be aware and proud to be the part of the community that were clean, safe, not dangerous to tourists. 3) A model of administration; consisted of creative tourist attractions development for local culture and environment learning center.

Keywords: Management; Development; Cultural and Traditional Tourism

บทนำ

พระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่ใกล้กรุงเทพฯที่สุดที่มีบรรยากาศเหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทย ด้วยสภาพแวดล้อมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีทั้งสถานที่ท่องเที่ยว ในเชิงประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีวัดวาอารามเก่าแก่ เหมาะแก่การท่องเที่ยวในด้านการพัฒนาจิตใจพร้อมกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อความเป็นสิริมงคลให้กับชีวิต จึงไม่ต้องแปลกใจเลยว่าทำไมเมืองอยุธยาเก่าจึงได้ขึ้นทำเนียบเป็นมรดกโลก ที่บรรดานักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศหมายปองที่จะมาเยือนสักครั้งหนึ่งในชีวิต และถ้ายังเป็นช่วงเทศกาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะเนืองแน่นไปด้วยนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างชาติ โดยเฉพาะวัดที่สำคัญจะเนืองแน่นไปด้วยนักท่องเที่ยว ทำให้บริเวณรอบเกาะเมืองการจราจรติดขัด รถเคลื่อนตัวได้ช้าส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญไม่แพ้กัน คือ ตลาดน้ำอโยธยา เป็นตลาดน้ำขนาดใหญ่ใจกลางเมือง มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม และจับจ่ายซื้อของสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนในบริเวณดังกล่าวได้จำนวนมาก (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ, 2562; พะยอม ธรรมบุตร, 2548; ราณี อสิชัยกุล, 2548; ระพีพรรณ ใจภักดี, 2548; มานพ ถนอมศรี, 2547)

แต่เมื่อมีการบริหารจัดการท่องเที่ยว บริหารในองค์กรร่วมย่อมเกิดปัญหาหรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากบริหารจัดการ เช่นการขาดความเข้าใจในวิถีทางวัฒนธรรม ดังปรากฏในงานวิจัย “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” (พระมหา กวินท์ ยสินทวิโสและคณะ, 2561) การขาดการมีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของพื้นที่และเจ้าของ วัฒนธรรมการท่องเที่ยว ดังปรากฏในงานเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระและคณะ, 2560) คุณภาพของนักท่องเที่ยว ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาโบราณสถานในอุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” (ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และสา ติยา มิ่งวงศ์, 2555) สถานที่ท่องเที่ยวไม่ได้ออกแบบให้สอดคล้องเพื่อรองรับความหลากหลายความ สนใจของนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเชิงโบราณคดี ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมอาหาร วัฒนธรรมศาสนา ไหว้พระ ทัวร์บุญ ซึ่งยัง ต้องมีการออกแบบและจัดกลุ่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังนั้นในงานวิจัยนี้เห็นว่า ควรมีการศึกษาเพื่อความเข้าใจ และส่งเสริมให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบสอดคล้อง กับสภาพที่เป็นจริงมีส่วนต่อการเข้าไปส่งเสริมสนับสนุน หรือหนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมได้ โดยใช้กิจกรรมและทรัพยากรของวัดและพระพุทธศาสนา มาสู่การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นความจำเป็น และมีความสำคัญที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่การออกแบบการท่องเที่ยวอันเป็นหัวใจ หลัก และความสำคัญหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนั้นจากสภาพข้อเท็จจริงอันเป็น สภาพปัญหาที่ปรากฏผู้วิจัยจึงประสงค์ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทาง มาตรการ และวิธีการ ดำเนินการในการจัดการความรู้และการพัฒนาบุคคลเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวในอนาคต เพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัด พระนครศรีอยุธยา พร้อมพัฒนาเป็นหลักสูตรและนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวใน องค์กรร่วมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพปัญหาในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อสร้างตัวชี้วัดในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ ประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ ประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary study) 2. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 18 รูป/คน

เครื่องมือในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการบันทึกภาพและบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation)

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพทั่วไปด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโบราณสถานที่สวยงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ทั่วโลก (2) จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางด้านศาสนา และเป็นเมืองแห่งสันติสุข จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ (3) จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีวัดจำนวนมากที่สวยงาม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและชาวต่างประเทศ

สภาพทั่วไปด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) พัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน (2) จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม (3) พัฒนาศาสนสถานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

สภาพทั่วไปด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) บูรณาการร่วมกันของทุกศาสนา (2) ได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ (3) แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการบริหารจัดการที่ดีขึ้นกว่าเดิม

สภาพปัญหาด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังขาดงบประมาณในการพัฒนาศาสนสถานเก่าและการก่อสร้างศาสนสถานใหม่ที่คงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น (2) เน้นการท่องเที่ยวไหว้พระเพียงรูปแบบเดียว ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว (3) กิจกรรมที่วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดขึ้น เน้นประชาชนจากภายนอก ขาดการประชาสัมพันธ์และดึงดูดความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมร่วมกับแหล่งท่องเที่ยว (4) ขาดการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง (5) นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกสาธารณะ

สภาพปัญหาด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) พื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวคับแคบ ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ โดยเฉพาะวัดวาอารามในเกาะเมือง (2) ขาดทักษะทางด้านภาษาและการอธิบายประวัติความเป็นมา (3) ขาดกิจกรรมที่ให้ความรู้ ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (4) เน้นวัตถุประสงค์ความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่โดยลืมนึกถึงคุณค่าที่แท้จริง และวัฒนธรรมอันดีงามในสมัยเก่าลงไปมาก (5) ขาดความพร้อมในการแนะนำศาสนสถาน การดูแลศาสนสถานที่ต้องการ

สภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) ขาดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง (2) ขาดแผนปฏิบัติการประจำปี (3) นักท่องเที่ยวมีจำนวนที่ลดลงมาก (4) ปัญหาการไถ่ราคานักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (5) ปัญหารถติดในช่วงเทศกาล

ประเด็นที่ 2 ตัวชี้วัดในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตัวชี้วัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 5 องค์ประกอบ 10 ตัวชี้วัด คือ 1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2. มีการประชุมวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นประจำ 3. มีการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 4. มีโครงสร้างและตำแหน่งทางการบริหารแหล่งท่องเที่ยว 5. มีการแบ่งหน้าที่แก่บุคลากรทุกฝ่ายอย่างชัดเจน 6. มีระเบียบและข้อปฏิบัติในการบริหารแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน 7. มีภาคีเครือข่ายในการบริหารแหล่งท่องเที่ยว 8. มีการประสานงานกับชุมชน และหน่วยงานราชการ 9. มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินการในรอบปี และ 10. มีการจัดทำประชาพิจารณ์กับชุมชนและหน่วยงานราชการ

ตัวชี้วัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 3 องค์ประกอบ 9 ตัวชี้วัด คือ 1. แบ่งพื้นที่ใช้สอยได้อย่างเหมาะสม 2. สะอาด ร่มรื่น สวยงาม 3. มีความเป็นสากลสูง มีความเป็นอารยสถาปัตย์ 4. สะท้อนอัตลักษณ์

ความเป็นท้องถิ่นสูง 5. สามารถมองเห็นข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน 6. สามารถสืบค้นข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวผ่านระบบออนไลน์ได้ 7. บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายข้อมูลได้อย่างชัดเจน 8. มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวครบครัน และ 9. มีระบบป้องกันความปลอดภัยสูง

ประเด็นที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนากท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ จัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จำนวนนักท่องเที่ยวไม่เยอะเกินไป จัดสถานที่ให้สวยงาม สะอาด ร่มรื่น น่าสนใจ นำหลักสัปปายะ 7 ประการมาพัฒนาให้ครบในทุกๆ มิติ และกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความรู้สึกผ่านประสาททั้ง 5 (2) รูปแบบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจและรู้สึกภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนของตนเอง สะอาดและปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว พัฒนาจริยธรรมการท่องเที่ยวในชุมชนโดยยึดหลักกัลยาณมิตร 7 ดึงชุมชนให้มีส่วนร่วม ในด้านศิลปวัฒนธรรม (3) รูปแบบด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์ เป็นการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ดำเนินทุกกิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้อย่างรัดกุม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง นำข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไข เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการและพัฒนากท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” นั้น ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามข้อค้นพบได้ดังนี้

1) สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาในการบริหารจัดการและพัฒนากท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโบราณสถานที่สวยงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ทั่วโลก เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางด้านศาสนา และเป็นเมืองแห่งสันติสุข จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ มีวัดจำนวนมากที่สวยงาม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและชาวต่างประเทศ ปัญหาคือ วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังขาดงบประมาณในการพัฒนาศาสนสถานเก่าและการก่อสร้างศาสนสถานใหม่ที่คงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นการท่องเที่ยวไหว้พระเพียงรูปแบบเดียว ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น จะเห็นได้ว่า แม้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยว เพราะมีโบราณสถาน วัด วาอารามที่สวยงาม แต่การบริหารจัดการของหลายวัดยังต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้อง

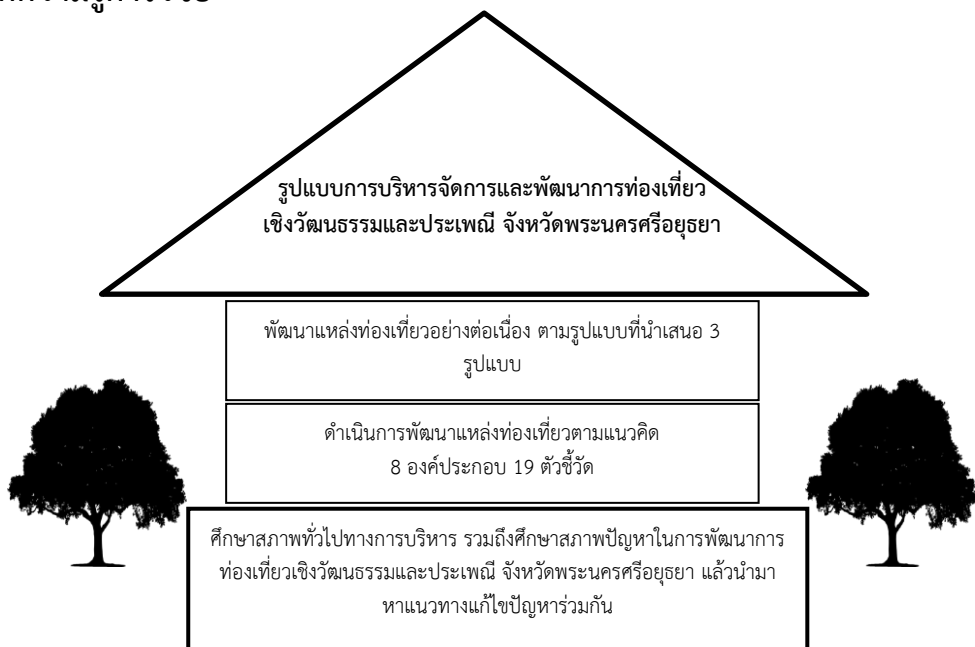
กับงานวิจัยของ สมบูรณ์ ศิริสรหรือญและคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แผนยุทธศาสตร์ สำหรับโครงการการอนุรักษ์และพัฒนามรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผลการ ยกร่างยุทธศาสตร์ พบว่า วิสัยทัศน์ มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา คือ สรรค์สร้างคุณค่ามรดกโลก พระนครศรีอยุธยาอย่างยั่งยืน โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งหมด 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) พัฒนาศักยภาพการจัดการโบราณคดีและการอนุรักษ์โบราณสถานมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา 2) เสริมพลังเครือข่ายประชารัฐอารักขามรดกโลกพระนครศรีอยุธยา 3) เสริมสร้าง ภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์เชิงรุกมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา 4) พัฒนาระบบการจัดการ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา และ 5) พัฒนาระบบบริหารจัดการ องค์การเพื่อขับเคลื่อนการอนุรักษ์และพัฒนามรดกโลกพระนครศรีอยุธยา

2) **ตัวชี้วัดในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัด พระนครศรีอยุธยา** มี 8 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของพระมหากวินท์ ยสินทวิโสและคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มคุณค่าการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ควรมีแนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม 2) ราคาสมเหตุสมผล 3) ความสะดวกสบายของสถานที่สิ่งอำนวยความสะดวก 4) การส่งเสริมการตลาด 5) ฝึกอบรมบุคลากรทางการท่องเที่ยว 6) กระบวนการดำเนินงาน 7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 8) การจัดชุดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 9) การมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน

3) **รูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้าน การท่องเที่ยว ได้แก่ จัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จำนวนนักท่องเที่ยวไม่เยอะเกินไป จัด สถานที่ให้สวยงาม สะอาด ร่มรื่น น่าสนใจ นำหลักสัปปายะ 7 ประการมาพัฒนาให้ครบในทุกๆ มิติ และกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความรู้สึกผ่านประสาททั้ง 5 (2) รูปแบบ ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในชุมชนเกิดแรง บันดาลใจและรู้สึกภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนของตนเอง สะอาดและ ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว พัฒนาจริยธรรมการท่องเที่ยวในชุมชนโดยยึดหลัก กัลยาณมิตร 7 ดึงชุมชนให้มีส่วนร่วม ในด้านศิลปวัฒนธรรม (3) รูปแบบด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์ เป็นการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่ง เรียนรู้ในชุมชนได้ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ดำเนินทุก กิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้อย่างรัดกุม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง นำข้อบกพร่องไป ปรับปรุงแก้ไข เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของชุมพล พิษพันธ์ไพศาล

(2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง) ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนควรร่วมมือกัน จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทำการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายรูปแบบ ขยายพื้นที่รองรับที่จอดรถ จัดให้มีที่พักแบบโฮมสเตย์ พัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งทุกแห่งมีพื้นฐานด้านวัฒนธรรมที่พร้อมพัฒนาได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากวินท์ ยสินทวิโสและคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาควรมีแนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ราคาสมเหตุสมผล 3) ความสะอาดสบายของสถานที่สิ่งอำนวยความสะดวก 4) การส่งเสริมการตลาด 5) ฝึกอบรมบุคลากรทางการท่องเที่ยว 6) กระบวนการดำเนินงาน 7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 8) การจัดชุดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 9) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

องค์ความรู้การวิจัย

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนารท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากภาพที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการและพัฒนาร่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย การศึกษาสภาพทั่วไปทางการบริหาร รวมถึงศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาร่องเที่ยวนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน หลังจากนั้นจึงดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิด 8 องค์ประกอบ 19 ตัวชี้วัด และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ตามรูปแบบที่นำเสนอ 3 รูปแบบ ข้างต้น พัฒนาอย่างนี้ต่อไปจนเกิดเป็นความเข้มแข็งในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

1. จังหวัดควรนำรูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนาร่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปออกเป็นนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. จังหวัดนำตัวชี้วัดในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและตัวชี้วัดในการพัฒนาร่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มากำหนดเป็นนโยบายและให้ทุกภาคส่วนนำเครื่องมือฉบับนี้ไปใช้ในการประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

3. วัดและชุมชน ร่วมกันบริหารจัดการและพัฒนาร่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างจริงจัง ไม่ให้สูญหายไปจากประเทศไทย

4. วัดและชุมชนนำตัวชี้วัดและรูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนาร่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปต่อยอด และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทวัดและชุมชนตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยและสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการและพัฒนาร่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีเชิงสร้างสรรค์

2. ควรศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และสาติยา มิ่งวงศ์. (2555). พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว
ในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาโบราณสถานในอุทยาน
ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริการและ
การท่องเที่ยว*, 7(2), 39 – 56.
- ชุมพล พิซพันธ์ไพศาล. (2561). ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในกลุ่ม
จังหวัดภาคกลางตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง). *วารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์*, 7(4), 242 – 251.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ชุมชนอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรม
สื่อสารสังคม*, 5(2), 8 – 16.
- ชาติรี มหันตรัตน์. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวารอย่างยั่งยืน. *วารสาร
วิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ*, 6(3), 31 - 78.
- พระมหากวินท์ ยสินทวิโสและคณะ. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1), 145 – 156.
- พะยอม ธรรมบุตร. (2548). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ.
- มานพ ถนอมศรี. (2547). *อยุธยา เมืองประวัติศาสตร์ มรดกโลก*. กรุงเทพฯ: พี พี เวิลด์ มีเดีย.
- ระพีพรรณ ใจภักดี. (2548). *คู่มือชมศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย พระนครศรีอยุธยา*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงแดดเพื่อเด็ก.
- ราณี อลิชัยกุล. (2546). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์
วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว = Professional experience in tourism
management*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมบูรณ์ ศิริสรธริธัญและคณะ. (2561). แผนยุทธศาสตร์สำหรับโครงการการอนุรักษ์และพัฒนา
มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริหารปกครอง*, 7(1), 229 – 247.